

Delicvență juvenilă

Delicvența juvenilă este o formă a comportamentului deviant. La nivelul cunoștinței comune, comportamentul deviant rezidă în formele de conduită aflate în discordanță cu valorile și normele unui anumit sistem socio-uman.

Delicvența formează una din speciile fenomenului de devianță cu mari implicații pentru individ și colectivitate. Dreptul penal dă o definiție clară actului delincvențial (infracțiuni) punând accent pe caracterul socialmente periculos al faptei și pe vinovăție în săvârșirea ei. Infracțiunea este o faptă care prezintă pericol social, săvârșită cu vinovăție și încriminată de legea penală. Raportarea la norme reprezintă mai mult un criteriu de „clasare”, întrucât nu explicitează cauzele comportamentului deviant, ci doar îl discriminează de comportamentul normal, socialmente acceptabil.

Menționăm faptul că punctul de vedere juridic și cel psihosocial în aprecierea devianței sociale, inclusiv a fenomenului delincvențial, nu se suprapun întocmai. Mira y Lopez (1959) arată că între concepția juristului și concepția psihologului există de multe ori aceeași diferență de criterii pe care o întâlnim între familia unui bolnav și medic.

Din punct de vedere al psihologului, soluția adoptată de un delincvent, prin caracterul său disocial sau antisocial, reprezintă doar un epilog, pregătit de mult, fiind un rezultatul perturbării sau al răsturnării raporturilor obișnuite, socialmente acceptabile, dintre individ și colectivitatea în sânul căreia trăiește. Pentru a înțelege și a explica un delict înseamnă ai determina valoarea necunoscutelor ecuației responsabile de conduita individului în situația delictuasă.

Sub aspect sociopsihologic, factorul comun al delincvențelor este că subiecții din această categorie dau dovadă de nonconformare la modul social, au un comportament deviant de la normele socio-morale, în sensul că își realizează unele scopuri și aspirații pe căi sociale neacceptabile. Punctul de vedere juridic trebuie completat cu punctul de vedere psihosocial, deoarece el permite nu numai o înțelegere mai aprofundată a delincvenței, ci permite o mai adecvată „tratare” a delincvenților pentru a facilita reinsertia lor socială, precum și o acțiune mai sistematică, multi și interdisciplinară, în direcția prevenirii recidivelor și, în direcția profilaxiei devianței sociale. A introduce punctul de vedere psihologic alături de cel social, etic, pedagogic, juridic, medico-psihiatric înseamnă a studia în toată complexitatea sa acestui tip de comportament deviant. Punctul de vedere psihologic are în vedere omul concret, al cărui comportament este determinat de modul în care el există și acționează în mediul ambiant fizic și social, de modul cum el „cugetă” asupra acestui mediu și-l evaluează, precum și de mediul cum omul percepe și se evaluează pe sine în raport cu alții și cu mediul său.

Abordarea științifică a delincvenței juvenile trebuie făcută de pe pozițiile determinismului probabilist aplicat în psihologie, conform căruia orice fenomen psihic este determinat în ultima instanță, de acțiunea externă, dar orice acțiune externă determină actul psihic numai mijlocit, refractându-se prin însușirile, stările și activitatea psihică a persoanei care este supusă acestei acțiuni.

În definirea delincvenței noi considerăm ca este util să pornim de la conceptul de maturizare socială. Maturizarea socială are ca element definitoriu capacitatea individului de a menține un echilibru dinamic între interesele sale și interesele societății, între nevoi și aspirațiile sale și nevoile proiectele societății.

Delincventul nu reușește să-și ajusteze conduita în mod activ și dinamic la cerințele relațiilor interpersonale din mediul uman respectiv, datorită unui deficit de socializare, determinat de perturbarea sau insuficiența produselor de asimilare a cerințelor și normelor mediului socio-cultural și a produselor de acomodare la aceste prin acte de conduită acceptabile din punct de vedere social-juridic. Delincvența apare ca o tulburare a structurării raporturilor sociale ale individului, tocmai datorită insuficienței maturității sociale. La majoritatea delincvențelor se manifestă un caracter disonant al maturizării sociale și al dezvoltării personalității.

Având în vedere ca maturizarea socială a individului suferă influența nemijlocită a relațiilor interpersonale și a climatului socio-afectiv existent în microgrupurile în care trăiește și se dezvoltă, cauzele insuficienței maturizării sociale ale unor indivizi trebuie căutate în perturbarea acestor relații în carențele educative și socio-afective din grupurile respective. Teoria disocialității elaborată de R. Munchielli (1965), care pune accent pe o serie de factori psihosociali în explicarea delincvenței juvenile și se exprimă în:

- Neacceptarea colectivității, a societății;
- Falsă percepție socială a celor din jur;
- Lipsa anticipării și evaluării adecvate a consecințelor actelor comise;
- Respingerea rolului social ce i s-a acordat înainte de a deveni delincvent și pe care i-l pretinde colectivitatea.

Personalitatea copilului se poate dezvolta dizarmonic, în următoarele cazuri: în absența unei învățări necesare sau în condițiile insuficienței învățării (interiorizării) a normelor de conduită; în condițiile unei învățări „pernicioase”; în cazul unei învățări ineficiente sau în condițiile în care învățarea este inaccesibilă.

T. Bogdan (1973) subliniază și el necesitatea de a încadra delincvența juvenilă în sfera devianței sociale, punând accentul pe acele carențe educative care provoacă acest tip de comportament deviant.

Conceptul *delincvență juvenilă* este abordat, în majoritatea clasificărilor care vizează comportamentul uman sub unghiul evaluărilor normative, în cadrul mai larg al devianței.

Noțiunea de devianță a fost elaborată de Sellin (1938) care a studiat problemele complexe ale socio-crimino-genezei. Sellin definea devianța ca ansamblul comportamentelor îndreptate împotriva normelor de conduită sau împotriva ordinii instituționale. Merton (1957) spunea că devianța reprezintă ansamblul comportamentelor disfuncționale, ce amenință echilibrul sistemului social.

Devianțele sunt de diferite naturi și de diferite tipuri, relaționându-se cu fenomene de inadaptare sau de dezadaptare socială.

Pentru înțelegerea fenomenului de delincvențial, se impune și analiza diverselor universuri existențiale și comportamentale ale tinerilor ajunși în derivă. Unii „naufragiați sociali” pot fi victime ale unor represiuni, persecutări politice sau religioase iar alții pot fi victime ale unor cataclisme naturale, ale războiului. Mulți dintre asemenea tineri, după un traseu existențial disocial sau antisocial, posedă suficiente resurse interioare pentru a deveni la o conduită dezirabilă. Alți tineri devin adevărate epave sociale, inserându-se în viața grupurilor delinctogene, chiar dacă la început au pornit doar de la vagabondaj. Dar realitățile cotidiene arată că, sunt destul de fragile frontierele trecerii de la acte disociale (vagabondaj, cerșetorie) la delikte grave (furt) și foarte grave (tâlhărie, viol, crimă).

În ultimele decenii numeroase lucrări, printre care și cea editată de Gialombardo (1972), abordează comportamentul delincvenților minori în mod diferențiat, pornind de la premisa ca există numeroase niveluri ale cauzelor și ale manifestărilor caracteristice inadaptării sociale și devianței, iar aceste niveluri sunt structurate astfel:

1. Factori situaționali devianței la carer copilul este expus acasă sau în mediul extrafamilial: familie destrămată; disciplină neadecvată (climat hiperpermisiv sau hiperpunitiv); vicii în familie; situație materială deficitară, nesigură; grupuri delictogene în vecinătate.
2. Probleme comportamentale care reprezintă un mod specific de inadaptare la mediu, în raport cu vârsta la care apar.
3. Atitudini disociale în care copilul descoperă reacții subiective îndreptate împotriva autorității, dar fără o înclinație serioasă spre agresiune: izolare; anxietate; ostilitate.
4. Ieșirea de sub control, cu încălcarea unor norme sau a unor standarde ale comunității printr-un comportament disocial moderat: inactivitate; fuga de acasă; vagabondaj.
5. Încălcarea normelor și legilor prin acte antisociale grave și foarte grave: furt; tâlhărie; viol; omor.

Majoritatea infracțiunilor au fost comise în grupuri cu un lider minor sau adult, adesea acțiunile infracționale fiind organizate de infractori recidiviști. S-a amplificat fenomenul de recidivare a faptelor penale comise de minori, pe fondul accentuării gradului de pauperizare a numeroaselor familii și a ineficienței unor măsuri de ocrotire. Recrudescența delincvenței juvenile se manifestă nu numai în mediu urban, ci și în mediu rural.

Infraționalitatea este analizată prin gradul de încălcare a legilor penale, iar cei care le încalcă se caracterizează mai ales prin lipsa sentimentului responsabilității, a sentimentului rușinii și a sentimentului de culpabilitate. Delicvenții recidiviști sunt de fapt sociopați, care refuză schimbarea modului de existență caracterizat prin acte antisociale.

Portretul psihic, comportamental al delincventului înglobează următoarele trăsături: existență marginală, inactivitate, parazitism, respingerea valorilor morale, disociere între eul personal și cel social, absența orizontului temporal existențial și resentimente contra societății. Toate aceste trăsături sunt generatoare de comportamente indezirabile, disociale și antisociale.

Factorii și cauzele delincvenței în structura personalității sunt mai puțin generali, întotdeauna concreți și legați de condițiile și evenimentele existențiale, de procesul educațional, de modul specific în care individul interacționează cu colectivitatea.